AZ ORSZÁG TÜKRE.

BUDAPESTI KÉPES HETILAP.

IV-dik évfolyam.	19-dik szám.	Pest, 1865. Május 11-én.
Kiadó és felelős szerkesztő: GYÁRFÁS FERENCZ. Tulajdonos: BALÁZS SÁNDOR.	ELŐFIZETÉSI ÁR: egész évre 12 forint, félévre 6 forint. évnegyedre 3 forint. Megjelenik e lap minden csütörtökön.	A kéziratok és előfizetési pénzek a kiadó-hivatalhoz küldendők DEUTSCH TESTVÉREK könyomdájába, harminczad-utcza 3-dik szám.

Alighieri Dante

ifjukori arczképe Giotto után.

A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

Alighieri Dante.

(Született 1265. május hava közepén, meghalt 1321. september 14-én).

(Képpel).

Az élet törvénye egy, és egyaránt terjed ki a szellemi s az anyagi világra. Az eszme is ugy fejlödik mint az egyén; kezdetben gyenge, gyermekded, egyszerü; alakját, gyakran még jövö hatásának feltételeit is másoktól kölcsönzi, a melyek megelözték, a melyek mintegy szülei. Majd az ifjukort éri, kedves, fényes, elbájoló; de hány eszme van, mely ekkor rövid ragyogás után nyomtalanul eltünik, mint hány reménydús fiatal tehetség, mely önnön kora hevétöl gyümölcs nélkül elhervad, vagy a viszonyok súlya alatt megtörik, eltörpül. Az öntudatos férfiasság évei következnek; az eszme hat, a legváltozatosabb alakokban érvényesíti éltetö erejét, rombol s épít, teremt s ujjászül az elmélet, a gyakorlat terén. De lassanként kimerül, elöregszik; s a mi egykor csillogó, elragadó volt, a miért ezrek keszséggel áldoztak, szenvedtek, már legfeljebb köznapi igazság, legtöbbször élettelen tetem. Mielött azonban igy elhalna, üres szójárássá válnék, ha valóban nagy s áldásdús volt, az emberek elött még egyszer fénysugaraktól környezve tünik fel; ezeket már nem a lelkesedés, hanem a kegyelet szelid lángja lövelli. S ugy mint a nyárra visszaemlékeztetö meleg öszi napokon a föld az uj termés reményével másodszor kizöldül, az eszme életének ezen második költöi szakában sejteti velünk leginkább távol következményeit, s hinti el a magvakat, a melyekböl majd a jövö gondolatjai csirádzanak.

A tizenharmadik század végén a középkor hanyatlófélben volt. A pápai s császári dualismus ténylegesen megállapodott; egyik felsöbbségnek, az egységnek elmélete elvesztette hatását az emberi lélek felett, s megszünt a harcz is, mely annak következtében eleinte ugyan a szellemi s az anyagi durva erö, a nép s a hübéri aristocratia közt folyt, de mely késöbb jogosult küzdelemmé vált a pápai nagyravágyás, a papi önkény ellen. II. Fridrik óta nem szállt le a császár Olaszországba, nem támasztott igényt világuralomra; IV. Incze óta nem anathémáikban, hanem diplomatiájukban biztak a pápák. A nagyravágyó anjoui Károly nem Palesztinában, de Nápolyban keresett királyságot, s arragoni Péter nem a mórok, hanem a franciák ellen küzdött, s Sziciliát hódította meg. Olaszországban a büszke ghibellin párt hatalma meg volt törve, de a városokban sem uralkodott már a szellem, mely száz évvel elébb a lombard szövetséget a császár ellenében lelkesitette; a szabad köztársaságok közöl nem egy már valamely család kényuraságа alá került, s a többi is oly bomlásnak indult, hogy a politikai sülyedés közepett szellemi virágzásról sem lehetett szó.

Kivételt képeztek a toszkánai szabad községek. Kevés részt vettek eleinte a császár s a pápa közti harczban; Flórenczben magában csak 1215-ben kezdödött a családi viszály, mely lassanként politikai szint öltve, ötven évig dúlta a város belnyugalmát. A ghibellinek párszor gyöztek, utolszor a nagy mont'apertöi csatában 1260-ban, mely után Dante guelf atyja is elhagyni kényszerült szülöföldét; de véglegesen, a nápolyi királynak is segélyével, a népies guelf párt diadalmaskodott; s miután 1289-ben a campaldinói ütközetben a kisebb városok hatalma is megtört, Flórencz több évig nyugalomban élvezhette felsöbbségének gyümölcseit. Belsö szabadsága, mely az 1292-ben Giano della Bella által javasolt alkotmány után még inkább megszilárdult, kedvezö befolyással volt mind szellemi mind anyagi jóllétére; kereskedelme Velenczéével, Genuáéval vetélkedett; népe a legmüveltebb volt Olaszországban, nyelve az irodalomban már akkor is túlsúlyra vergödött; s rövid évek alatt a köztársaság az irok s müvészek oly csoportját mutathatta fel, minövel azelött s azután kevés kor, kevés nemzet dicsekedhetett. Latini Brunetto és Cimabue, Giotto és Oderisi, Compagni Dino és Cavalcanti Guido meganynyi kezdeményezök a müvészet, a történet, a költészet terén, s mindamellett munkáik nem csak viszonylagos, de maradandó becsesel birnak, s mai napig is példány-képekül szolgálhatnak.

Flórencznak legnagyobb fia azonban már akkor is Alighieri Dante volt. Lángesze ugyan még nem nyilvánult teljes magasztosságában, a szenvedés könyeinek volt fenntartva, hogy róla az utolsó földi salakot lemossák, melyet a szerelem lángjai sem emésztettek egészen föl. Ö még nem birt azon önmegtagadással, melylyel késöbb magát eszméjének feláldozta; talán maga ezen eszme is, nemzetének egyesítése, nyelvének megállapítása, lelke elött még csak bizonytalanul, mintegy ködbe burkolva tünt fel. Mindazáltal a Vita Nuova [1]) mélabús elbeszélésében a nyelv szokatlan folyékonysága s édes zengzetessége közfigyelmet gerjesztett; Dante allegoriai, s mégis világos, érthetö, bölcsészeti canzoneihoz Cavalcanti Guidóéit sem lehetett mérni; az egyszerü, szivhez szóló szonettekböl kitünt, hogy szerzöjük nem tartozik a régi iskolához, mely a mesterkélt ellentétekben, az elmés hasonlatosságokban kereste a költészetet, de önálló ösvényt követ, s „ír, midön a szerelem sugallja, s bensö ihletését fejezi ki.“ [2]) S nem csak az irodalomban, a komoly, elzárkozott férfiu minden téren függetlenül haladt; tudománya, éles belátása által mégis oly tekintélyre vergödött, hogy ámbár középsorsu családból származott, ámbár a kicsinyes kérdéseken, a szük községi láthatáron felülállva, a közös haza érdekében személyes barátjainak s ellenségeinek elöitéleteit, fonák eljárását egyaránt kárhoztatta, [3]) 1300-ban, harminczöt éves korában a köztársaság perjelévé, egyik fötisztviselöjévé választatott. Nyilvános pályája fényes vala. Mint ifju a campaldinoi ütközetben az elsök közt küzdött; késöbb, az orvosok és gyógyszerészek czéhjébe beirva, a város fötanácsának lön tagja, s több követségben is szolgálta hazáját. Magánéletében azonban nem volt boldog. Nejével hidegen élt; házasságában a kölcsönös szerelem, a bensö bizalom hiányoztak; Donati Gemmát csak barátjai, rokonai unszolására vette volt el, a kik Beatricét akarták vele feledtetni, mig Dante a tudományba merülve kisértette fájdalmát enyhiteni, nem feledni. Érezte, hogy szerelme, mely már a kilencz éves gyermekben szinte öntudatlanul lobbant fel, s nem csökkent még minden reményeinek veszte, Beatrice Portinari férjhezmenetele s kora halála után sem, emelte öt ki a közönséges tömegböl; [4]) s a szent tüzet az emlékezet hamvával eltakarva, s a külsö viszontagságok szennyétöl megóva, hiven örizte meg kebleben, hogy az késöbb kettös hévvel kitörve, nagy müve alkotásában lelkesítse, szerencsétlenségében fenntartsa, élete czélját a számkivetés, a csalódások éjjelében soha el nem homályosodó dicskörrel övedzze körül.

S a szerencsétlenség, a számkivetés, a csalódások csakhamar bekövetkeztek. A „Catilinához hasonló, de nála is kegyetlenebb, kincsvágyó és eröszakos“ [5]) Donati Corso, és a nagytekintélyü, de gyenge Cerchj Vieri közti személyes ellenségeskedés, mely családjaikra, majd az egész városra kiterjedt, gyorsan politikai jelentöséget nyert; s Dante s társai a perjelségben a köztársaság békéjének fenntartása végett kénytelenek voltak mind a tulzó guelf fekete, mind a mérsékeltebb fehér párt fönökeit ideiglenesen számüzni. A számkivetettek azonban rövid idö mulva ismét visszabocsáttattak, kivévén Donati Corsót, a ki Rómába ment a pápai udvarnál hazája ellen fondorkodni. Nem volt nehéz czélt érnie. A ravasz VIII. Bonifácz örömest ragadta meg az alkalmat, s állítólagosan a pártok kibékítése, valóban a fehérek elnyomása végett az 1301-ben Sziczilia visszahódítására gyüjtött hadával épen Rómában idözö valoisi Károlyt utasitá Flóreneczba. A köztársaság, fenyegetve látván biztonságát, követeket küldött a pápához, köztök Dantét, a ki a jövö sejtelmével eltelve, csak társai ismételt kéréseinek, s a sürgetö szükségnek engedve, távozott. Az esemény kételyeit teljesen igazolá. Mig a követeket szinlelt alkudozással Rómában tartották, Károly Flórenczba sietett; s kevés nap mulva, mire Dante vissza akart térni, álczáját félrevetve, a városra sarczot vetett, s azután nyiltan a feketéknek általadta.

A gyászhirt nemsokára más követte. A feketék uj perjeleket választottak; podestának, kormányzó- s birónak Gabrielli Cantét tették, a ki puszta eszközük lévén, kényük kedvük szerint itélt el hatszáznál több polgárt, javaikat elkobozva, magukat számüzve. Lajstromukban Dante nevével is találkozunk. De ellenei nemsokára még szigorubb eljárást indítottak ellene, s 1302. márczius 10-én az élve való megégettetés büntetésére itélték. Ö ekkor Sienában idözött, de a történtek hallatára rögtön Arezzóba indult, s balsorsa társaihoz csatlakozott. Egy ideig velök tartott, de mint a legtöbb, elöbbi s utóbbi emigratio, egypár sükeretlen összeesküvés és kisérlet után a flórenczi is meghasonlott, s Dante elvált a többiektöl. Belátta, hogy öket is csak személyes indokok vezérlik; tudta, hogy hazája bajain ezek nem segithetnek, Flórencz népéhez nem volt bizalma; elkorcsosultnak hitte, s magáról azt irta: „Születésre flórenczi, de erkölcsökre nem.“ [1]) S bár szülöföldére mind haláláig fájó szivvel emlékezett, mert hön szerette az „akolt, hol mint bárány aludt,“ [2]) s San Giovanni szép templomát, melyben egyszer egy keresztelökutat tört szét, hogy egy a vizbe fúló gyermeket megmentsen, [3]) hazájának már nem egy város szük falait, hanem Olaszhont tekintette; lelke elött már nem községének, hanem nemzetének egysége lebegett.

Mindazáltal, épen mert a jövöre, s maradandólag akart hatni, a történetet nem vetette meg, söt a multban keresett alapot. A középkor szellemében a császári méltóságot mint az emberiség külsö egységének képviselöjét tekintette; ugy mint a pápa szemei elött a szellemi egységet volt hivatva kifejezni. A császárságtól remélt tehát, a császárságtól, mely istenі eredetü, melynek kútfeje, székhelye Róma, mely Olaszországban nött hatalmassá, onnan terjedt ki a világra, s elfajult, elgyengült, mert tulajdonképeni hona éltetö földjéröl eltávozott. S eme meggyözödését fáradhatlanul, gondolattal s tettel iparkodott népszerüsíteni, érvényesíteni. A hajléknélküli bujdosás minden sanyarai s bajai sem lankasztották tetterejét; szakadatlan munkásságáról tanuságot tesznek egymást követö müvei, a bölcsészeti „Convito“ négy könyve, a politikai „De Monarchia,“ a szintén latinul irt értekezés a nemzeti nyelvről, s mindenek felett a „Divina Commedia“ első

[1]) Magyarra fordította Császár Ferencz.
[2]) Purg. XXIV. 52—55.
[3]) Pokol VI. 73; XV. 70.
[4]) Pokol II. 105.
[5]) Compagni Dino krónikájában: II. könyv.

[1]) A Divina Commedia czímében.
[2]) Parad. XXV. 5.
[3]) Pokol XIX. 17—20.

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

része, a Pokol, mely 1309-ben már elkészült. A költő saját állapotját, küzdelmeit is ecsetelte benne; hiszen kortársai nem igen különböztek elődeiktől, kik Dante poklában elkárhoztak, hiszen ugyanazon szenvedélyek takarták el előlök az igazság mennyei fényét, melyek az örök bünösöket az Isten világától megfosztották.

Ennez átalános romlottság közepett a hazafi kevés embert találhatott, a ki őszintén lelkesedett vele, s törekedett elméletét valósítani. Két Malaspina örgróf szives vendégszeretettel fogadta; a Scala testvéreknél Veronában menhelyet lelt rövid időre; Uguccione della Faggiola szoros baráti viszonyba lépett a szegény számüzöttel, a mit ez azzal hálált meg, hogy a „Poklot" neki ajánlotta. De az egyikben a bátorság, a másikban az erő hiányzott, s Dante, a körülmények közt tervei kivihetetlenségéről meggyőződve, egy ideig felhagyott a politikai izgatással, s a párisi egyetemre utazott, hogy ott tudományos kutatásait folytassa.

Németországban ezalatt 1308-ban habsburgi Albert meggyilkoltatott, s a választók helyébe luxenburgeni Henriket emelték a császári trónra. A nyiltszivü lovagias fejedelem állását méltón akará betölteni; elhatározta, hogy a császárság régi fényét, elvesztett dicsőségét ki fogja pótolni. Erre ő is egy olaszországi hadjáratot tartott legalkalmasabb eszköznek, s két évi készülődés után, a már Avignonban székelő V. Kelemen pápának is helybenhagyásával, 1310-ben utnak indult. Olaszországban lelkesedéssel fogadták; maga Dante is, a ki eszméi diadalát már-már biztosítva látta, visszatért Párisból, s előbb Milanóba ment a császárnak hódolni, majd Toskanába, ügyét ott előmozdítani. Több kiáltványt is irt, melyekben majd a császár jogait védi, majd a bekövetkezendő béke áldásait festi, majd az ellentállókat az Isten igaz haragjával fenyegeti. De mind hiába. A flórenczeiak állhatatosan ellenszegültek; Henrik maga habozott, nem bizott saját erejében, részrehajlatlansága által mind a guelf, mind a ghibellin pártot elégedetlenné tette; s miután Rómában magát megkoronáztatta, s Flórenczet siker nélkül ostromolta, 1313. augusztus havában útján Nápolyban meghalt, s magával egyszersmind Dante leghőbb reményeit a sirba vitte.

Dantét azonban e csapás sem ejté kétségbe. Uguccione della Faggiola a megkezdett harczot folytatta, s barátja két évig maradt még Toszkánában, nála s Bosone da Gubbiónál, nagy költeményének második részén, a „Purgatorium"on dolgozva, váltó remények és csalódások közt. A montecatinói fényes győzelem tervei valósulását még egyszer közel látásba hozta, a pápaválasztásra összegyülekezett bíbornokoktól is lehetett valamit várni; de a bíbornokok megint franciát tettek pápává, a ki Avignonban maradt; Uguccione nem tudta a diadalt használni; s igy 1316-ban minden ismét el volt veszve. Kevéssel ezután a flórenczeiak bünbocsánatot igértek Danténak, de oly feltetélek alatt, melyeket ártatlansága érzetében büszke lelke el nem fogadhatott; s ő eltávozott az Arno völgyéből, melybe többé nem is tért vissza.

Életének hátralevő éveit nagyobbrészt a „nagy Lombard"-nak[1]) Can Grande della Scala udvarában töltötte Veronában, majd Ravennában polentai Guidónál, kinek nagybátyjával ifjukorában a campaldinói csata alkalmával ismerkedett meg, s kötött barátságot. Csendben élt s békében, „Paradicsom"-át irva, mely, mint a Pokol s a Purgatorium, szintén lelki állapotját is tükrözi. Tudta, hogy eszméjének jövője biztosítva van, hogy Divina Commediája örökre fenntartja, hogy az igaz ügy előbb utóbb minden ellenszegülő látszólagos anyagi érdekek, önzés, elnyomás daczára győz; s nyugodtan halt meg 1321. september 14-én azon érzettel, hogy kötelességét teljesítette, s hogy „látandja hölgyének tündöklését, amaz áldott Beatricéét, a ki az örök dicsőségben szemléli azt, qui est per omnia saecula benedictus."[2])

Mig azonban eme szilárd hitet, rendíthetlen lelki nyugalmat elérte, nem csak a külső viszonyokkal, de benső indulatjaival, egyéni vágyaival is sokat s keserüen kellett küzdenie. Költeményében is, mielőtt annyira kitisztul, hogy a csillagokba felszállhat, a pokol minden rémségein, kinjain, a purgatorium minden gyötrelmein kell keresztülhatolnia. S igy volt

Huszt vára és városa.

(Lásd szövegét a 204-dik lapon.)

[1]) Parad. XVII. 71.

[2]) Ifjukori első müvének, a Vita Nuovának végszavai.

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

életében is. A lángész koronája az ő homlokán is töviskoszorúvá vált, de ő érezte isteni küldetését, s elviselte. Többször kifáradt; de szerelme, eszménye nem hagyták nyugodni, mig élete munkáját be nem fejezte.

Egyszer, a mint kimerülve, a balsorstól üzve bujdosott, útja a Santa Croce del Corvói klastromnak vezette. A mint a hegyen felfelé haladt, a barátok esti éneke csendült meg, s lelkében talán az a gondolat támadt, hogy itt nyugalmat lel. A szerzetesek közöl nem ismerte senki, s egyikük megkérdezé, mit keres? Dante egy pillantást vetett maga körül, egy pillantást, melyben évek szenvedéseit, az elszigeteltség, a veszteség fájdalmának egész nagyságát lehetett látni, s lassan felelé: „Békét"! De békét a barátok nem adhattak neki; nem a sors külső csapásai, — belső gondjai, benső elérhetlen eszménye emésztették.

Azóta öt század mult el sirja felett, a művészi tökély s az erkölcsi romlottság, a féktelen szabadosság s a gyáva szolgaság századjai. Hazája sok változáson ment keresztül, idegen járom alá került, s ujra feltámadott. De Dante neve változatlan fényben maradt meg a dicsőség úgy mint a szégyen napjaiban. Eszméjét honfitársai jobban s jobban kezdték átérteni, jellemét mindinkább becsülni; a legnagyobb államférfiak, a legihlettebb müvészek, Machiavelli és Michelangelo, töle tanultak. S most, midőn az utókor születésének hatszázadik évfordultát ünnepli, már bebizonyult, hogy gondolata, hite nem volt üres álom; s szelleme kibékülhet szülőföldével, mely nemzete érdekeinek többé ellent nem áll.

Pulszky Ágost.

Palóczdalok*).

1.

Angyalom, angyalom,
Mi bajod érkezett?
Talán a vacsorád
Nem jó ézün esett?

Itt van egy pohár bor
Igyá' hát belöle!
Szomoró a szived —
Mevvidámol töle.

Nem kell nekem borod,
Csak te magad igyá'!
Szüzliány koromba
Hogyha nem sajná'tá.

Sajná'talak babám
Mikó' megcsaltalak —
De má' most az Isten
Viselje gondodat!

— Kertek alatt lakom
Keress meg galambom!
Csendes folyóviznek
Csak zúgását hallom.

Két ut van előttem —
Melyiken indoljak?
Kettő a szeretőm
Melyikhe' fordoljak.

Az egyikhe' menek —
A másik haragszik.
Igy hát az én szivem
Soha mennem **) nyugszik.

2.

Esik eső cseperegve,
Kis pej lovam felnyergelve.
Czo fel éldes lovam betyár,
Rózsám kapujáná' megá'!

Napkeletrő' fúj a szellő,
Levél gyött a regementrő'.
Tudom háboró fog lenni,
Ha nekem is el kell menni.

Fényes kardom fel kell kötni,
A francziát le kell vágni.
Éldes anyám ne sirassá'
Azé' hogy csecsvev tartottá'!
Én is elbirok egy kardot,
Mint más szegény legényt látok.

Éldes anyám, éldes anyám,
Keresd ki a fejir ruhám!
Mer' most menek olyan utra,
Honnét többő ne vár' vissza!

3.

Még aszondják a semsei lyányok:
Mire iszunk mi szegény betyárok.
Van még egy pár csikó a mezőbe,
Békóm kócsesa itt van a zsebembe.

Kocsmárosné rom rom rom rom rom rom!
Jaj de fáj az én gyomrom rom rom rom.
Hozzon ide egy kis bort hadd iszom!
Hadd ne fájjon az én gyomrom rom rom.

Kocsmárosné arra kérem kendet
Mondja meg az én kis szeretőmnek:
Három napja m'óta itt mulatok,
M'óta itten búmban borozgatok.

4.

Nem akarnék én itt soká
Mulatni.
Maga lyánya gyenge száját
Csókolni.
Régen vót má' az az idő,
Ki elmút.
Kibe nekem maga lyánya
Kedves vót.

5.

De sok erdőt, de sok födet mejjártam,
De sok üres istállókra tanátam.
De sok lovat elloptam kantárostó',
Jaj de távó' vagyok éldes anyámtó'.

De szeretnék pántos tyizmát hordani!
De szeretnék barna kis lyányho' járni.
Megölelni, megcsókolni, ott hagyni,
A rózsámnak jó écczakát mondani.

*) Mutatvány Pap Gyula „Palócz költemények" czimü füzetéből.

**) meg nem

Benjámin a „farkas."

— Az amerikai vadász életböl. —

**41-dik évben történt, hogy bizonyos fiatal német báró, a kit Questen úrnak nevéztek, megunván odahaza a nyulak üldözését, mig fejében számtalan amerikai vadász-kaland forrongott, — elhatározta, hogy az uj világrész rengetegeiben szerencsét próbál, s legfőbb feladatául tüzé ki, hogy egy sereg medvét, farkast és párduczot összelődöz.

Vadászának társaságában, mindennemü fegyverek és lőszerekkel olyannyira megrakodván, hogy a legroszabb esetben négy heti ostromot is birhasson, utnak indult s Brémán keresztül Új-Orleánsba vitorlázott, s eme vivilág-várost alig méltatván nehány futó pillantásra, következő hajnalkor ismét hajóra ült, s viz ellenében behatott Arkansas Little-Rock nevü városába, s az ottani ősrengetegek mélyében munkához látott.

Sem időnk, sem terünk nem engedi meg, hogy elmeséljük mindazon apró eseményeket, miken az európai salonokból egyenest vadon tájakra bujdosó férfiunak, természetesen, keresztül kellett mennie; kalandjainak jó részét is mellőzni fogjuk. Questen urnak már csak arra is hetek kellettek, mig hozzá szokjék, hogy az ugynevezett vendéglőben egészen idegen emberrel egy ágyba fektethessék, s türelemmel nézze másnap reggel a mint ágytársa fogkeféjét, az ő tulajdon fogkeféjét veszi elő; söt még egyenesen arra is lön utasítva, hogy vadászával egy ágyban háljon, egy asztalnál ebédeljen; s nem kis bámulatára tapasztalá, hogy az ostoba amerikaiak előtt az ő paszomántos öltözetü inasa becsülésben, mi több, hódolatban részesül, mert azt kétségkivül valami idegen tábornoknak gondolták, mig az ő becses személyét, alig méltatták figyelemre, avagy legfölebb is hasonrangunak vélék. Hogy a tábornok ur csizmát tisztított és öltönyöket kefélt, az senkinek fel sem tünhete, mert a ki fényes czizmában, tiszta öltönyben akart járni az időtájt Little-Rockban, annak magának kellett hozzá látnia a keféléshez.

Hanem végre, midőn inasát felismerték, hogy az nem valami hadvezér, hanem alárendelt szolga, és midőn emberünket mindenféle kiváncsi kérdésekkel ostromolták, s napról napra tolakodóbbak lettek irányában, — az ő türelmének is vége szakadt s elhatározá, hogy rögtön utnak indul az erdőségekbe. Little-Rockban való tartózkodása különben is csupán arra szolgált, hogy utasunk kimerítő ismereteket szerezzen magának a szomszédos vadászterületekről, a mi most már, meggyőződése szerint, teljesen sikerült is neki.

Közvetlenül Little-Rock határában, vagy legfölebb néhány angol mérföldnyire teménytelen szarvasnak és vad pókának kellett tartózkodniok, és ezekben valósággal nem is volt fogyatkozás, hanem ilyes vadakkal Questen uram be nem érte ám, valóságos ragadozó állatok felől álmadozott s tökéletesen meg volt arról győződve, hogy Alkansas tartományban sikerül azokat felkutatni. Kiváltképen medvék és párduczokra fájt a foga emberünknek, s midőn ezeket meg nem csiphette, ajánlották néki az ottaniak, hogy nagyobb biztosság okáért, miszerint a kérdéses vadállatokat okvetlen elötalálja, vegye utját az állam délnyugoti szögletét metszö Redriver nevü; s a folyam völgyes tájékain minden bizonynyal czélját éri.

Minthogy pedig ezen tanácsot többektöl s kiváltkép olyanoktól hallá, kiknek mindegy volt bár hová menjen is, követé azt. E czélból maga és szolgája számára két hátas lovat s három teherhordó állatot szerze, s felfogadott ezenkivül két irhonit, hogy az utazási müveleteket végezzék s szükség esetében hajtókul is szerepeljenek; — s megindult a vadállatok Eldorádója felé.

Nyolcz hét mulva visszatért Little-Rockba, tapasztalásokban gazdagon, hanem annál szegényebbül vadakban. Világos, hogy nem jött meg néhány szarvas és vadpulyka nélkül párduczot és farkast is hallott épen át orditani s látott elegendö medvenyomot a rengetegekben, hanem ezen utóbb nevezett állatokból nem csak hogy egyet meg nem lött, de még szinöket sem látta. Mi több, vadászát annyira megrohaná a váltóláz, hogy azon felül, hogy az erdöben teljesen haszonvehetetlennek mutat-

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

kozott, söt még ápolást is igényelt, mint a ki magával is jóltehetetlen vala. Ehez járult, hogy az erdőségben két lova is elbarangolt, s mert irhoni cselédei a lehető legroszabb vadászok voltak: végtére is örvendeznie kellett, midőn kirándulásából visszatért Little-Rockba.

Itt aztán nyolcz nap alatt teljesen kipihente magát; s csak azután tett ujabb apró vadász kirándulásokat a szomszédos erdőségekbe, hanem az előbbinél semmivel fényesebb eredményhez nem juthatott s eme vadászati „diadalútak" következtében roszul nézett ki.

Azonban ifju emberünk más és sokkal nevezetesebb vadas tájék felöl hallott beszélni, mely a castriveri mocsárokban White Riverig nyuló county roaddal érintkezik, itt még természetesen nem érte el a legjobb vadász-térséget, hanem a távol láthatáron ez volt az egyedüli pont, hol még „emberileg" megélni lehete, s Questen ur elhatározta, hogy itten tölt el egy teljes hónapot. — Hanem mind hiában!

Megvett mindenekelött egy jó paripát és egy csapat kopót és felhajszolta az erdőségeket reggeltöl késö estig s habár minden éjen hallotta is a párduczokat ordítani s nyomaikat a medvék nehézkes lépés helyeivel mindenütt feltalálta, mindezen vad állatokból, melyek mintha csak nappal a föld mélyébe sülyedtek volna, egyetlen egy sem szaladt neki puskájának, söt még a kisebb fajta ragadozó állatok-csak is egy-két páros csövü puskát hordozott magával.

Megtörténik egyébiránt Amerikának ezen ős rengetegeiben, hogy az ember hónapokig söt évek hosszant is elbarangolhat bennök, a nélkül, hogy valamirevaló vadállatot találjon, s hajtással ott mit sem boldogulhatni. Questen ur eleinte irhoni szolgáit hajtókul használta — az amerikai benszülöttek ilyesmire épen nem vállalkoztak, — hanem minden ügyes berendezés mellett sem juthatott el a kivánt eredményhez, s a visszatereltetéssel utoljára is felhagyott, és üldözéssel kisérlé meg szerencséjét. Hanem ezen sürü erdőségben a medveüzés korántsem valami gyermekjáték s Questen ur hogy ha kutyái valamely vadat fölkergettek

Reform. templom Huszton.

(Lásd szövegét a 204-dik lapon).

verig nyúlik, söt a Cashnak innensö partján Bay de viewnél és Lainguillenél is elterül, s emberünk elhatározá magát, hogy csak vadászának felgyógyulását várja be, azután oda indul.

Boszuságára lassan-lassan hanem mégis felüdült a vadász, s Questen báró három nappal későbben uton volt Strongs város felé egyetlen egy szekérrel az ingoványos és kietlen tájakon s megállapodott azon kedvezőnek látszó helyen, hol a Memphis felé vezető tenessei országut a Bateswilletöl White-ból, minök például a vadmacska és catamunt (hiúz féle állat), sem volt képes egyetlen egyet is elejteni.

Questen ur e mellett időröl időre tapasztalta, miszerint Amerika öserdőiben srétfegyverének mi hasznát is alig veheti, mert a vadpókát sem hordá. Ezen félénk madár ugyanis nem engedte az embert magához a földszinen közel jutni, s midön seregestöl fölreppentek a magas fatetőkön, alig ért fel hozzájok a srét. Könnyü fegyvereit ezen okból Questen ur még Little-Rockban eladá egytöl egyig s már most vagy ha néhány pillanatra feltartóztatták is, soha sem érkezett meg a kellő időben.

A tél beköszöntött s szerencsétlen vadászunk minden reménységét a hóra épité, hanem a havazást mind hiában várta, alig-alig szállingózott néhány hópehely, mely mi hasznára sem vált, ugy annyira, hogy kétségbeesésében már-már föl akart hagyni az egész vadászattal, midön egy sajátságos emberröl hallott beszélni, kinek csupán neve is reménységgel töltötte el.

Questen ur, minthogy vadászát a mocsá-

A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

ros vidéken ismét meglepte a még most sokkal makacsabb váltóláz, magában is eljárt vadászgatni, s midőn egyszer kirándulásából hazatért — a vendéglős ilyen szavakkal fogadá őt: — Ejnye, miért nem volt itthon az ur a mai napon, nálunk volt az öreg „Farkas"-Ben, a kivel egészen az unalomig kibeszélhette volna uraságod magát a vadállatokról.

— Az öreg „Farkas"-Ben s ki légyen ő?

— Hm, tulajdonképen Benjaminnak hivják, hanem mivel teméntelen farkasbört szolgáltat át a kormánynak, miknek mindenikeért megkapja a törvényesen meghatározott díjt, a három dollárt, nem nevezik öt máskép az egész környéken, mint Farkas Benjáminnak vagyis rövidítve Farkas Béninek.

— És hová utazott el?

— Szokott utjára ment Bateswillbe a mocsáron keresztül, hol most a járáskelés korántsem valami kellemetes mulatság, főkép miután a viz kiöntések miatt maga a Mail-rider is (lovas levélhordó) alig-alig tudott átjöni a bay de viewen.

— És Farkas Benjámin át tud menni?

— Most még nem lehet távol — viszonzá a fogadós — hanem holnap este gondolom, hogy Stuartnál fog hálni, a kivel mindig alkudozásban áll.

Questen ur tüstént készen volt tervével: Farkas Bénit nem akarta elszalasztani, s szerencsére még elég jókor érkezett, hogy utolérje, mert alig hagyá el még a várost, mivel ama bizonyos napon érkeztek volt csak levelei, melyek haza szólíták. Hanem azt is hallá, hogy tizennégy napig ráér hazamenni, s miután a ki a viztől nem irtózik, könnyü szerrel juthat a legszebb zsákmányhoz a lápos helyeken tul északtól délnek nyuló magaslatokon tanyázó vadállatok közt.

Az nap este ujolag vadászathoz készült s egyetlen egy kétcsövü puskát vitt magával, miután Arkansasban az élet gyakorlatias oldalát jó formán elsajátítá, megindult pedig másnap reggel legjobb paripáján, s a lehető leggyorsabban haladt a hires Farkas Béni után, a ki itten mint a mult estvén hallá, nem ritkán fordul meg két-három lovas terhelt szekerekkel, hogy a hozott szarvas-, medve-, párducz-, főkép pedig a sok farkasbőrért felvegye a jutalmat Little-Rockban. Vadászok előtt ugy tünt fel ezen ember mint valami igaz gyöngy, s semmit sem sajnált jobban Questen báró, mint hogy ezen emberrel mindekkoráig össze nem jött, söt még beszélni sem hallott felőle Litte-Rockban; és most minden időhalogatást veszteségnek gondolt.

Azon terjedelmes kietlen ingovány, mely északról délnek White rivertől Missisippiig több száz mértföldnyi térségen keresztül nyulik, általmetszi kelet-nyugot irányban az ugynevezett széles County országut, mely a nyári hónapokban söt olykor september, october és novemberben is elég száraz. Hanem midőn beköszönt a tél s az ottani szokásos esőzések, melyek a havazást helyettesítik, beállanak, a lapályos térségeket mindinkább elönti a viz, a kisebb folyamok is kiáradnak és az egész swampnak vagyis mocsárnak nevezett föld viz alá kerül.

Ezen mocsár nevezet alatt azonban korántsem olyan földet kell értenünk, mint a milyenre ezen nevet mi alkalmazzuk. Az épen nem puha posványos talajjal bír, hanem voltaképen nem is más mint lapály, igen alacsony fekvésü föld, mely nagyon ki van téve az áradásnak, hanem gyorsan föl is szárad, mihelyt az áradásnak vége szakadt. — Ezen alföldet számtalan magaslatok szeldelik át, melyek a legduzzadtabb vizszin mellett is elegendő menhelyet adnak a vadállatok számára, s ezen alföldön csoda szép és vadállatokban is gazdag őserdők tenyésznek. Elő jön a tölgynek ugy szólván minden faja az elég alacsony overcup vagyis mocsári cserfától fogvást a több száz láb magasságra felnyúló tölgy- és bükkfáig, s a sassafrasfán kivül, mely átmetszetben négy öt lábnyi vastagságra is megnöl, tenyészik a Hickory és kiváltkép az amerikai mézgafa díszes nyúlánk törzsökével, hanem hasogathatlan fájával, melynek rostjai egymással össze vannak szövödve. A cserjefákat az alacsonyabb fajta szasszafraszon és spicewood-on kivül a vad cornelinscseresnyefa az ugynevezett dogwood képzi, mely kellemes illatu fehér virágaival az egész erdőséget csupa kertté változtatja át tavaszonként.

A kisebb fákon kivül azonban ellepi a kövér földet egész tengere a kúszó növénynek, mig az erdőséget itt-ott teljesen járhatlanná teszik, s a vadászt visszariasztják; különösen a zöld tövis az ugynevezett greenbriar oly nagy mennyiségben tenyészik, hogy a lovaknak medvevadászat alkalmával bőrövezetet (leggings) kell tenni lábszáraikra, mert különben csontig kisebezné öket. Nöl továbá a fürész-tövisbokor az ugynevezett iszonyatos sawbriar sertésszerü hosszas tüskéivel, nyulós indával, mely gyakran egy ujnyira is lerántja, ruháját szélyeltépi, s összekapcsolt bőrrel a harasztok közt szedheti fel magát — a jámbor; s szerencséje ha a teljes nedvü kúszó növények, miknek lombozata hasonlít a cserfának egyes leveléhez, össze nem marják és föl nem puffasztják kezét és képét, ha vigyázatlanul messze talált az úttól eltévelyedni. Ennélfogvást könnyen elgondolhatjuk: menynyi minden akadály gördül elé az ilyes rengeteg mélyében való vadászatnak, mely már jóval többé válik az érdekesnél.

Mindezen akadályokat azonban keresztül vágta a már előbb említett országut, mely semmi egyéb kényelmet nem nyujt az utazónak, mint hogy a fák és cserjék a kuszó növényekkel együtt ki vannak irtva, és félre hordva; de mert feltöltve nincs, helylyel-közzel épen ugy ki van téve az áradásoknak mint maga az erdőség.

Következő reggelen tehát ezen uton lovagolt tova Questen báró, oly gyorsan, mint csak jó vérü lova hordozhatá, és Stoongs nevü postaközségnél utja ellen sem lehetett még semmi panasza, száraz volt az, mivel az alföld ottan veszi kezdetét tulajdonkép hol a Languilleivel keresztezödik s tart onnan Brushy lake-n és bay de view-en keresztül a Cashriverig söt még ezen tul is, majdnem Wihte Riverig, hol aztán a föld felszine ismét emelkedni kezd

Farkas Benjámin, ugy látszik, nem eröltette meg magát a gyorsasággal, mert Strongs postaállomástól alig tiz angolmértföldnyire töltötte az éjszakát, s onnét utazott tovább két lovával nyugot felé ama bizonyos, előbb emlegetett reggelen; de nem is haladhatott elöre sebesebben, mert mint az emberek mondák, minden bizonynyal Lainguille közelében Stuartnál éjszakázik, — honnét egészen Cashriverig több mint husz angol mérföldnyi lapályos térségen egyetlen egy ház sem áll sem az utszélen, sem a rengetegek mélyén. — Questen báró legkevésbbé sem aggódhatott a felöl, hogy „farkas" Benjamint be nem éri.

Jó ízüen falatozott a fuvarossal s kérdezösködött az ottani vadász élet felöl. Ennek értesítése szerint, szarvasokban semmi hiány sincs; a vad pulykák inkább emelkedett helyeken tartózkodnak mintsem a swamp-on, medve nyomra mindenütt ráakadnak, s helylyel-közzel a párduczok lábnyomait is fölismerhetik. A vadállatok miatt egész éjen át vonítni szoktak az ebek; — hát még farkas! az van egyszer sok! falka-számra tanyáznak az erdőségben mint a juhok, s oly keservesen ordítanak, hogy a köszirt is szánakoznék rajtok, ha ugyan a környéken egyetlen egy ködarab is lenni található, — hanem magokhoz férni nem engedik az embert. Mihelyest hajnalodik, rejthelyökre vonulnak el a járhatatlan sürüségbe, hol az ördög sem keresheti fel öket.

(Folytatása következik.)

Huszt vára.

(Két képpel).

Huszt városa az ország éjszakkeleti sarkában a vadregényes Máramaros megye egyik legszebb vidékén fekszik, a Nagy-Ág vize partján, a hol ez a Tiszába ömöl. Huszt mezővárosának lakosai részint magyarok, részint oroszok; határa a zordon éghajlat daczára termékeny, igen szép rétekkel; földesura jelenleg a korona. Határát sok apró hegyi patak, ezek közt a Huszt vize is, metszi át, még kisebbé tévén folyásival.

A munkás, pezsgö városka felett komor csendben viraszt az ösi vár, melynek omladozó falai magas, kúpformáju kösziklára vannak föltéve, korona gyanánt. Valójában koronája is volt e vár sok időkig Máramarosnak, koronája: mert itt laktak a hires huszti kapitányok, a kiket az egész megye uralt; de nemcsak koronája: védpaizsa is vala a vármegyének, annyiszor menekült ide háborgós időkben, a török- és kuruczvilágban a tatárok vagy labanczok által zaklatott nép.

Eredetét is a vár alighanem a tatárok beütései meggátlásának köszönheti, a kik Bessarabián s Bukovinán vagy Moldován keresztülszáguldván, Máramaroson át szoktak volt hazánkba törni. Azért épüle az ország e zugában a magános hegyre rakott huszti sziklaeröd, hogy a betörések hullámai rajta szétzuzzanak, s az itt fenn lakozó sasok rettentve csaphassanak alá, a tilalmasba igyekvö seregély-falkára. A huszti kapitányokat és a beberontó tatárcsordákat értjük.

Midőn hazánk a mohácsi vész után két részre szakada: Huszt I. János királyhoz tartott hüséget, s meg is marada abban, ugy hogy még II. János is birá. És ö általa utódaira az erdélyi fejedelmekre szálla, a kik mindig egyik legfontosabb végváruknak tekinték, s azért folyton jó karban tartván, megbizható, s vitéz parancsnokokat és derék őrséget helyeztek belé. E vár által biztositák maguknak a sóbányáival oly gazdag Máramaros birtokát. — Féltettebb rabjaikat is gyakran küldék e sziklafészekbe, melynek mely börtöneiből ember meg nem szabadulhata, hacsak a várkapitány ugy nem akará.

1575-ben Kornis Gáspár volt huszti főkapitány, a ki is Báthory István mellett hadra kelt Békesy Gáspár ellen; s nem elégedék meg azzal, hogy Husztot Báthorynak megtartá, hanem még jókora lovas dandárt is szervezvén, ezt elküldé a fejedelemhez, segélyül Békesy ellen. E dandár bukkana reá az erdélyi határokon a nagyemlékezetü költö és hös báró Balassa Bálintra, midőn Békesy mellé sietne; reá csapván azért mint ellenségre: csapatját szétveré. Balassa megsebesülve tovameneküle az erdőkbe, a hol magánosan bujdosván, Hagymássy Kristóf katonái által elfogatott.

Huszt folyvást az erdélyi fejedelmeké volt, mignem a boldogtalan Apaffy Mihály országáról lemondván, Leopoldnak Erdélylyel együtt által adta. De Leopold nem sokáig birhatá.

1703-ban ugyanis II. Rákóczi Ferencz fejedelem és gróf Bercsényi Miklós zászlót emelvén, alig nyomultak hadaikkal Lengyelországból a vereczkei szoroson át a hazába, alig érkezhetett még a mindenfelöl lobogóik alá sereglö magyarság legnagyobb része táborukba: már az erös Huszt vára övék volt. Az érdem e tekintetben Ilosvay Imre lovas

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

ezredest illeti, a ki is merész dologra veté fejét; kijött Rákóczi táborából, s álruhába öltözvén, belopódzott Huszt várába, a császári őrséget — mely már régóta nem kapott zsoldot — felbujtogatá; az őrség fellázadt, parancsnokát megölé, s maga Rákóczi szolgálatába lépvén, kitüzé a fokra a kurucz zászlót. E szerencsés fejlemény után Rákóczi Ilosvay Imre testvérének Bálintnak vezérlete alatt nehány zászlóaljat indita Máramarosba, a mely aztán az egész megyét behóhitá. Nem is birák soha többé a császáriak Máramarost egész a kuruczvilág végéig visszavenni.

után aztán Móricz is elfogadá a szathmári békeföltételeket, s 1711-ben májusban feltárta kapuit a várnak, a melynek ő volt utolsó magyar parancsnoka.

E régi várat azután — mely egykor igen erős lehetett — a mult század végén villámcsapás éré, ugy égett le, s azóta romladozik. A sürü bokrokkal benött hegy tekervényes utján juthatni föl reá, hosszas bolthajtásu tömör kapun keresztül. Udvara elég téres.

Megemlitendő még, hogy II. Rákóczi Ferencz 1711. tavaszán ide hirdeté azon országgyülést, melyet tábornoka: az akkor már Pálfiy

Verbőczy órdeme a magyar jog életfejlődése és nemzeti egység körül.

(Vége).

Történeti tény az, hogy hazánk azon részében, mely a felséges habsburgi dynastiát uralta, közjogunk egyes részeiben sok fontos és nevezetes átalakulást nyert, és a mennyire a körülmények engedték, nemzetünk igyekezett alkotmányát a kor kivánalmai szerint kifejteni.

De erre is annyiban befolyt a Hármas

Lincoln Ábrahám

az egyesült államok elnöke.

† *april 14-én 1865.*

(Lásd szövegét a 206-dik lapon.)

A kuruczok minden magyarországi vár közt legelőször Husztot foglalták el: s ezt birták — tán az egy Munkácsot kivéve — legtovább. Mert az 1710-ben odatett parancsnok Móricz István, mitsem hajtván a Károlyi S. által kötött szathmári békére, még azután sem adá fel a várat, mindaddig mig az unghvári őrség — élén a hü Ebeczky István tábornokkal — tartotta magát. Unghvár feladása

által titkon megnyert Károlyi Sándor, önhatalmúlag Károlyba, saját várába, helyezett át.

Husztnak e váron kivül másik nevezetessége a reformátusoknak góth stylban épült régi szép temploma, mely egyszersmind itt éjszakkeleten a magyarság legszélső szellemi végvárának tekinthető. Ez ódon egyházat ábrázolja másik képünk.

könyv mennyiben jogéletünk, s különösen a magánjog fontosabb kérdéseit ügyesen fejtette meg; s igy a közjogi viszonyok is jobban rendeztethettek.

Igy látjuk, hogy Verbőczy Hármas könyve Magyarhon ezen részében, mely jogilag az egészet képviselte, — egyik éltető eleme lett a jogéletnek. Mig végre a haza egysége helyreállíttatva, 1791 óta a jogreformok korszaka

A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

megkezdődött. De ekkor is jogreformatoraink Verbőczy müvét nem mellőzték, hanem azt a kor kivánalmainak megfelelőleg tovább fejlesztették.

A törökök által elfoglalt részben nemzeti jogunk megmaradása körül Verbőczynek ép oly nagy az érdeme.

A törökök legnagyobb szultána Solimán, ki Verbőczynek tisztelője volt, őt a magyarok birójává nevezte ki az általa birt ország reszben.

Habár Verbőczy e tisztet egy évig sem viselhette, de utolsó perczéig fogondja volt a magyar törvényeket fenntartani, és a nemzeti jogéletet megszilárditani, és igy egy jobb s dicsőbb kort előkészíteni.

Halála után is az ő jogkönyve szolgált irányadóul a hódolt részek jogélete rendezése körül. És hogy a „Hármas könyv" mily fontos szolgálatot tett a hódolt részekben a magyar jog nemzeti iránya fentartására s fejlődésére, és mily nagy érdeme van neki abban, hogy itt a jog particularismusával nem találkozunk, azt csak akkor fogjuk méltányolni eléggé, ha meggondoljuk, hogy itt nem volt törvényhozó országgyülés, hogy itt minden nagyobb község egészen függetlenül rendezte ügyeit és egymással a megyék s városok alig voltak összeköttetésben [1]).

És mégis ezek daczára itt a jogélet fejlődése nemzeti irányu volt, s megfelelő az ország másik része jogfejlésének, mint midőn egy folyam két ágra szakad, s majd meg ujra egyesül, ugy a haza szétdarabolt részeiben is a jogfejlés leginkább Verbőczyből mdult ki, általa szabályoztatott, s ebben lelte egyesüléset.

Erdélyben s a hozzákapcsolt részekben nemzeti fejedelmek uralkodtak, s önálló állami élettel birt; igy attól nem igen lehetett volna tartani, hogy a magyar jog elveszítse nemzeti szellemét. De az mégis tagadhatatlan tény, hogy Erdélyben is ugy, mint Magyarhonban a „Hármas könyv" nagy jelentőséggel s tekintélylyel birt, és a jogéletet ez szabályozta, sőt itt az által, hogy a Leopoldi diploma megerősittetett törvénykönyvvé vált. Erdély némely tekintetben hivebben követte a Hármas könyv iránylatát mint Magyarország; s a legujabb időkig Erdély joga fejlődésére nézve fontos befolyással birt [2]).

Csak a Hármas könyv általános tekintélye és kitünő jelensége mellett történhetett az meg, hogy habár az ország három részre darabolatott is el, s belbékéjét pártviszályok dultak fel; jogfejlődése egy fő irányban, nemzeti szellemben történt, s ha az ország különböző részeiben néhol az árnyalatokban el is tért, ezek által a magyar jogélet inkább csak kiegészittetett.

De Verbőczy az által, hogy müve a magyar jogélet egységét és nemzeti irányát fentartotta, közvetve a nemzeti egységnek is fontos szolgálatot tett.

Ki tagadhatja ugyan is, hogy a törvények azonossága az érdek és a nemzet szellemi azonosságán alapul? ki kétkedik abban, hogy erős kapocs egy állam polgárai között a törvények egyformasága? és hogy a hol a részek között szétszakadottság mutatkozik, ezen jelenség rendesen a jogéletben is visszatükrözödik.

A mely állam különböző részeiben nem lehetett a törvények egyformaságát megállapitani, az mindig annak jele, hogy a különböző részekben különböző a nemzeti iránylat és szellem. Ekkor hasztalan minden ábránd az egységről.

Példa erre Németország, hol a jogélet tüntette fel először a különbséget éjszaki és déli Németország között; és ezt a Sachsen- és Svabenspiegel elesen jegyezte.

Ez az oka, hogy minden állam, mely egységre törekszik, ezt a jogterén iparkodik először keresztül vinni. A jogélet egysége azonban a mult században sokkal nagyobb horderejü volt mint jelenleg, mert a jogélet akkor a nemzet történetével s szellemével együtt fejlődött. A mint hanyatlott a nemzeti elet fénye s ereje, oly arányban hanyatlott jogélete is. A codificatio, mely az ujabb kor irányiata, a jogélet hullámzásának irányt szab s a jogéletet hosszabb időre képes szabályozni.

Midőn a Hármas könyv a magyar jog eredetisége s egysége fenmaradására lényegesen közreműködött, Verbőczy ez által a nemzeti egységet nagyban elömozditotta.

Mert a mult századokban a nemesség képezte a nemzetet, és ennek egysége, sarkalatos jogai leginkább a Hármas könyv 1. 9. cz. általi volt kifejtve. Igy Magyarország minden ajku nemessége az ország szétdaraboltatása daczára is egy nemzet tagjának tartotta magát, mert jogai teljességét és gyökerét a magyar szent korona eszméjében hitte megtestesulni; s ennek folytán mindinkább erősbödött az ohaj, hogy a hon egysége helyreállittassék, s a nemzeti egység eszméje a nemesség politikai hitvallomásává vált.

És midőn azon idő eljött, mely ezen vágyaknak kedvezni látzott, könnyüvé vált az ország elszakadott részeit egy államtestté olvasztani össze. Most pedig miután a magyar nemzet fogalma a hon minden rendü polgáraira kiterjesztetett, a nemzeti egység eszmeje milliók drága kincse.

* * *

Háromszáz éve már, hogy nagy Verbőczynk elköltözött honszerető ősehez († 1543).

Hazánk sok megpróbáltatáson ment keresztül, de nemzetünk megtartotta ősi jellemét, s jogunk pedig a kor kivánalmai szerint, de nemzeti irányban fejlődött.

És midőn e felett méltó okunk van örvendeni, s magyar szivünk büszkén dobog fel, hogy megálltunk az állhatatlan időben, akkor egyszersmind szent kötelességünk megemlékezni azon nagy férfiuról, kinek oly sok érdeme van jogunk fenmaradása körül, ki megalapitója lett a magyar tudományos müvelésének kinek könyve a magyar jog szent könyve.

De halánk csak ugy lesz hozzá méltó, ha iparkodunk nem csak hazai jogunkat fentartani, hanem a kor kivánalmainak megfelelőleg tovább is nemzeti irányban fejlesztem.

Ezt pedig csak ugy érjük el, ha oly szeretettel viseltetünk jogunk iránt mint ő, ki nagy szellemének munkásságát hozta áldozatul e honnak, azon szellemet, mely 300 éven át órangyala volt magyar jogunknak.

Andorka Gyula.

Lincoln Ábrahám.

(Született 1809. febr. 12-én, orgyilkos kéz által elesett 1865. april 14-én).

(Képpel).

Midőn, mintegy ezelőtt három évvel, a mostan befejezettnek tekinthető vérengző amerikai háboru első szakában, e rendkivüli férfiu életrajzát egyik ismertebb szépirodalmi lapunkban közöltem, mi kevéssé álmodhattam meg, hogy életét, mely zsenge korától fogva a hasznos munkásságnak, és a haza javára volt szentelve, oly gyászos módon végezze be.

A történet épen nem szükölködik példákban, hogy undok orgyilkos kéz merészen belevág az események természetes folyamába, és e démoni alakok rendesen a nemezis tragikai szerepének szenvelgésében tetszenek magunknak. Julius Caesar, IV. Henrik, burgundi János és számos más történetileg hires egyének gyilkos kéz által váratlanul sodortattak el a cselekvés szinpadáról; de ezek egyikének kimulta sem igényelheti részvétünket ily mértékben, az orgyilkosság nem keltett oly mély utálatot mint Lincolné; „azon nap óta, mikor IV. Henrik Ravaillac által leszuratott, soha gonoszabb, iszonyitóbb vagy gyászosabb eset nem történt e földön, mint Lincoln elnök meggyilkolása," mondja a „Globe" czimü angol lap. De kövessük e nagy férfiú életének történetét főbb mozzanatatban.

Lincoln Ábrahám, 1809-ben február 12-én „Hardin County-ban született. Atyja, Tamás, és nagyatyja Ábrahám, Rockingham Countyból, Virginiából származtak. Ábrahám, a nagyatya, 1784-ben az indusok által megöletett, minek következtében fia, Tamás, az elhunyt elnök atyja elhagyatott és nyomorteljes helyzetbe jutott. 1806-ban házasságra lépett Nancy Hanksszal, és három gyermekük közül csak a középső, Ábrahám maradt életben.

Az 1818. évben Indiánában lakott egy szegény farmer (bérlő.)

Ezelőtt nehány évvel vándorolt ide a régi Kentucky államból, Nancy nejével és kis fiával. — Az addig parlag föld müveltetése még a zsenge fiu gyönge karjait is veszi igénybe. És ugy a kis kentucky-fiunak, mig vagyonosabb polgártársai iskolába járnak, a nevelés áldása nélkül el kell lennie, s otthon fát vágni, keritést fonni s szántani, daczára annak, hogy mindössze csak kilencz éves.

Kövessük e fiu életpályáját. A kentucky bérlő fia kevés jóval dicsekedhetik gyermekkorában; kemény munka közt tölti idejét csekély eredménynyel, a becsesb nevelés rovására. Midőn már a farmot rendbe hozták s jobb napokat várhattak volna, megbukott atyjának egyik barátja, kiért az nagyobb összegig kezeskedék, és e baleset koldusbotra jutatta az egész családot. El kellett hagyniok a farmot, s Illinoisba vándorolván, ott ujra kezdeni pályájukat. A bérlő fia, most már felserdült siheder, ki itt keményebben dolgozik, mint valaha. — Ez idő táján kezd kifejlődni benne azon erélyesség, melynél fogva ezentul mindig az első s meghaladhatlan volt, bármibe fogott.

„Rail-splitting"-keritésfa-hasitás és keritésfonás volt mostani foglalkozása s nemsokára a „railsplitter"-ek az egesz vidéken hires nagy mesterévé lett. — Mihelyt atyja nélkülözheté, saját kezére folytatja mesterségét, s midőn ez hanyatlani kezd, egy másikkal cseréli fel. Most bárkákat épit és eladja Uj-Orleansban, hazajövet valamely gőzösön mint hajóslegény szolgálván s nehány évvel későbben már a „neusalem"-i molnárnál van alkalmazva mint könyvvivő. — Könyvvivő!!... Igen; szakadatlan nehéz munkája közt a vasjellemü ifju még elég időt nyert szellemi foglalkozásra is, és önszorgalma által szerzett annyiismeretet, hogy mostani számvivői hivatalát kitünően töltötte be. Az 1832-ik évben Nyugot-Amerikában találjuk hősünket önkénytes kapitány minőségében a hires indus-főnök „Black Hawk" elleni badjáratban. — Hazatérte után a volt kapitány egy szerencsétlen kereskedelmi vállalatban ritka becsületessége által szerzett vagyonát veszti el az utolsó fillérig. — De ő nem tartozik azon emberek közé, kiket a sors könnyen megtörhetne. — Csüggedetlen lélekkel körülnéz mibe fogjon most, és kinálkozik egy postamesteri állomás. S midőn a postamesterség sem nyujtá a remélt babérokat, fölhagy azzal, szerez magának mérőláncot és mértant, s rövid időn ott van a kész mérnök. De mialatt a földet mérte, fejében sokkal merészebb ter-

[1]) Debreczen magát gyakran „a debreczeni köztársaságnak" nevezte.

[2]) Verbőczy Hármas könyvét „Magyar és Erdélyország törvénykönyvének" is nevezték. Lásd az 1775-ki kiadást.

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

vet forralt. Már postamester léte alatt a jogi tudományokat ép oly szorgalommal tanulmányozta, mint a postaállomásokat, s most nappal mér, éjjel pedig folytatja jogtanulmányait kölcsön kért könyvekből, miket alkonyatkor messziről elhoz, hajnalkor pedig visszavisz birtokosuknak; mert magának nincs elég pénze a könyvek megszerzésére. Négy év mulva az ügyvédi vizsgát letevén, irodát nyitott Springfieldben. Melyik amerikai ügyvéd nem törekszik politikai és államférfiui hirnévre?!

Csak az imént volt mérnökünk, s jelenleg springfieldi hires ügyvédünk oly szerencsés ebbeli törekvéseiben, hogy már 1847-ben a congressusban látjuk; s 1856-ban a republikánusok pártja elnökül Fremont-ot, alelnökül pedig hősünket jelöli ki. De Fremont megbukik Buchanan ellenében, jelölt társával együtt; s az egykori gyermek-gyarmatos, „rail-splitter," hajóépítő, könyvvivő, önkénytes kapitány, bukott kalmár, postamester, mérnök, ezuttal nem részesül még az „elnökség" tiszteletében. — De ugorjunk csak át hat évet, s lássuk, az 1862-dik évi január havában. Nagyszerübb és pompásabb épületben találjuk, mint minőben az egykori kentucky-i bérlő, fiát álmodhatta volna valaha is. — Lépjünk be hozzá. Nagy, hat láb s négy hüvelyknyi, szikár termetü, kentucky-i faju férfiu áll előttünk; haja sötét, arcza barna; szokása szerint feje lehajtva van, kezei hátrakulcsolva; de üdvözöld csak s tenyeres jobb kezét feléd nyujtja szives szorításra, s fejét felveti, hogy lásd arcza nyájas mosolyát. — S ki ezen csudálatos férfiu? . . . Lincoln Ábrahám, a „washingtoni fehérház"-ban, az észak-amerikai egyesült államok elnöke.

Ismeretes az egész világ előtt, a négy év óta folyt és nagy dimensióira és vérengzésére nézve ritka háborúnak története; de ismert tény az is, hogy Lincoln e véres időszak alatt, midőn a legnagyobb hatalom volt kezébe adva, és midőn a legsúlyosabb kötelességek nehezültek vállaira, még a legválságosabb napokban is mily nemes mérsékeltséggel használta fel hatalmát, mily ritka önmegtagadás és kitartással fáradozott kitüzött czélja elérésében, és midőn azt az ohajtott siker követte, ő volt az első, ki az igazságos megtorlás elve kelyett a kibékülés és feledés nemes evangyeliumát hirdeté.

Lincoln gyászos kimúlta az egész müvelt világ előtt a legnagyobb részvétet kelté, és uralkodók, kormányok és több nemzetek képviselő testületei siettek közös részvétök méltó nyilvánítására.

A történet Lincoln Ábrahámot Washington György mellé fogja helyezni, és az angol parlament felső házában folyó hó 1-jén Russell gróf szép necrologot mondott a hasznos életétől erőszakosan megfosztott jeles férfiú felett, melyből a következő jellemző szavakat ide igtatjuk:

„Ujabb időkben alig követtetett el büntett, mely akkora iszonyodást keltett volna minden polgárosult emberben. Sok mellékes körülmény növeli e véres tett borzasztóságát. Lincoln elnök, noha megválasztása előtt kevéssé volt ismerve, azóta oly becsületességet, őszinteséget, egyeneslelkűséget és szivjóságot tüntetett ki, miszerint ha képes volt valaki a polgárháboru által okozott szenvedéseket és szenvedélyeket enyhiteni és megszüntetni, ugy az az ember csak Lincoln Ábrahám lehetett volna. Szigoru rendszabályokhoz nyulni mindig ellenkezett természetével, s nekem azt beszélték, seregeinek parancsnokai gyakran panaszkodtak az ellen, hogy valahányszor ők egy, szerintök igazságos itéletet hoztak, az elnök annak szigorát mindannyiszor enyhíteni igyekezett. — A pillanat már megérkezett volt, mikor a szövetségi hadseregek diadala kétségkivül növelte volna az elnök felelősségét. Az ő kötelessége leende a győztes fél kevélységét mérsékelni, s az ellenfél ragyogó vitézségének megadni ama tiszteletet, mely különben is vonása volt jellemének. Ily tulajdonokkal reméllhető volt, hogy Lincoln meg fogja kezdhetni az engeszteléés müvét."

E remény, fájdalom, nem teljesülhetett!

Dallos Gyula.

TÁRCZA.

Egyletek és közintézetek.

(Magyar tud. Akademia.) Elnökül Báró Eötvös József. Közönség rendes. Tagok kis számmal. Történeti és bölcsészeti osztályülés. Horváth Cyril r. tag Carthesius bölcsészetéről értekezik; Fabó András vitnyédi levelcibül olvassa második közleményét. Titkár több rendbeli jelentést tesz. Ez minden, a mit ez ülésből közölketünk. Miért? Mivel a legerősebb tud- és hallvágy daczára, sem birtunk az illető értekezők szavát a közbenálló oszlopok miatt kivenni. Arról, hogy valamit jegyezni lehessen, szó sincs. Több reporter-társunk is panaszt emelt már ez ügyben. Reméljük, hogy mihamarabb segitve lesz a bajon; mely iránt az Akademia nem lehet közönyös.

(A kir. m. természettudományi társulat) april 26-án tartott szakgyülésén: 1) Nendtvich Károly müegyetemi vegytanár ur a dadai (Szabolcsmegye) ásványviz vegybontásáról értekezett. A vegybontás eredményéből az derült ki, miszerint a dadai ásványvizben a szikeny, kesreny- és mészeny-sók tulmennyiségben vannak jelen, hogy tehát a viz a sóskeserü vizek sorába tartozik. Tartalma azonban azt csak a gyöngébb sós-keserü vizek közé engedi sorolni. Feltünö benne az, miszerint a kénsavas sóknak alig nyomai találhatók benne s hogy a kevés szénsavas sókat kivéve, egyedül csak a halvagok — Chloride — vagy sósavas sók találtatnak a vizben. Nemkülönben feltünö, miszerint értekező a halvagok ezen kiváló jelenléte mellett iblanyt — Jod — még 5 kilogramme — 10 fontnyi viz maradványában sem találhatott. 2) Abt Antal tanár ur a kapriorai mészpátról értekezett, bemutatván egyszersmind magukat a jegeczeket is. Kapriora a Maros bal partján, a bánsági oldalon, Kápolnástól Pozsegáig, nyugat-keleti irányban több mérföldnyire terülö mészkö-hegylánczt tövén fekszik; a falutól $^3/_4$ órányira nagy mészpátfészek található, a honnan valók a bemutatott jegeczek, melyeket értekezö Kriesch János utitársával együtt szedett. A jegeczeket Say Mor vegytanár ur volt szives elemezni, a midön is kiderült, hogy a kapriorai mészpát szénsavas mészen kivül alig tartalmaz más anyagot. (Egy kevés szénsavas cselenyéleset, még kevesebb szénsavas kesrenyéleget, és a vasnak csak igen csekély nyomait.) Különösen magára vonja a figyelmet ezen mészpátféleségnek vagy tisztasága és átlátszósága, ugy hogy a hasadási idomok 2—3 hüvelyknyi vastagságnál még tökéletesen átlátszók, s a kettös törést tisztán mutatják. A hasadási idomok vagy szintelenek, vagy igen világos sárga szinüek, mely utolsó esetben azonban még mindig átlátszók. Átlátszóságát csak ott veszti el, a hol repedések vannak. Vékonyabb, pl. 3—6 vonalnyi vastag lemezeket, melyek tisztán átlátszók, könnyen és akármenynyit lehet belöle kihasitani. Kitünö átlátszósága alkalmassá teszi fénytani kisérletekre, s az e czélra szolgáló eszközök készitésére, miért is az illetö szakférfiak, különösen tanárok figyelmébe méltán ajánlhatni. Dr. Kátai Gábor, társulati első titkár.

Irodalom és müvészet.

(„Palócz népköltemények." Összegyüjté és kiadta Pap Gyula.) A fiatal gyüjtö ugyanaz kit csinos költeményeiröl a szépirodalmi lapok olvasó közönsége már pár év óta ismer. E becses kis gyüjtemény annyi gonddal és tanulmánynyal van összeállitva, hogy az bizonyára bármely olvasót is csak kellemesen lephet meg. Elöszava, mely egyszersmind bevezetés is — különösen figyelmre méltó.

(Császár ö Felsége) f. é. február hó 25-én kelt legfelsöbb határozatával Vámbéry Armin magy. tud. akademiai tagnak „Travels in Central Asia" czimü müvét elfogadni, s a szerzőnek a tudomány és müvészeti nagy arany-érmet legkegyelmesebben adományozni méltóztatott. Ezen érem a m. kir. helytartótanács elnöksége részéröl a Londonban székelö cs, k. osztrák követséghez küldetett el, ottan tartózkodó hazánkfiának leendö kézbesitése végett.

(Ujabban megjelent müvek.) A balladáról. Irta Greguss Ágost, koszoruzott pályamü. Kiadta a Kisfaludy társaság. Ára 1 ft. Emich Gusztáv tulajdona. E becses pályamüböl a „Koszoru" legközelebbi számai is hoztak érdekes mutatványt. — Shakespeare müveinek IV. kötete: Coriolanus, fordította Petöfi Sándor. — Titus Andronicus, fordította Lévay József. Kiadja a Kisfaludy-társaság. A legnagyobb szinköltö jeles magyar fordítását fölösleg ismételve ajánlgatni.

(Dr. Patrubány Gergely urtól) kétivnyi füzetke jelent meg, mely föleg a budai császár-fürdöben az 1864-ik évi fürdöidény alatt tett tapasztalatait foglalja magában. A füzetke czime: Az 1864. évi fürdöidény a budai császárfürdöben. Gyógytani szempontból irta Dr. Patrubány Gergely, egy m. t. mint rendelö fürdöorvos. (Ára ?)

Budapesti hirek.

(A Széchenyi-terem a n. muzeumban.) Mult vasárnap, a nemzeti muzeumban egy kis ünnepélyre gyültek össze a főváros hölgyei közül többen, különösen pedig, azon nö-bizottmány, mely 1859-ben azon czélra alakult, hogy a n. muzeum ugynevezett disztermét csakugyan diszteremmé alakitsa át, s hogy a könyvtár egyik termét az alapitó, gr. Széchenyi Ferencz emlékére, diszteremül készittetvén el, e terem müfaragványai közt az ország minden megyéjének czimereit is egyesitse. Ez alkalommal adattak át e beruházások, a Széchenyi-terem, a könyv-, fegyver- és régiségtár részére készitett szekrények a n. muzeumnak, s a pénztárnok számot adott a hölgyek által e czélra gyüjtött pénzekröl és felolvasá jegyzékét a 26,344 ft értékben készittetett és átadott tárgyaknak. E jegyzéket a n. muzeum igazgatójának Pompéry János titkár tartalmas és ékes-irályu beszéddel adta át. E beszédre a n. muzeum igazgatója válaszolt, megköszönve a magyar hölgyek e nagybecsü ajándékát, és köszönetet mondva mind a müködö bizottmánynak, mind a jelenlevö Gerliczy bárónénak, ki a régiség és ékszertár egyik termét ékes szekrényekkel látta el. Ezután a jelen volt gyüjtök és bizottmányi tagok (a gyüjtök közt gr. Batthyány Lajos özvegye, gr. Zichy Jánosné, Lukács Móriczné, Stupa Györgyné és többen) a n. muzeum gyüjteményeit szemlélték meg az igazgató ur vezetése mellett. Jelen volt az ünnepelt alapitó egyik unokája, gr. Széchenyi Ödön is. A Széchenyi-terem szép faragványai becsületére válnak az azokat készitö Szabó József asztalosnak.

(A császárfürdöt) már szép számu közönség látogatja naponként a délelötti órákban; és teljesen be van már rendezve nyári vendégeinek befogadására és kényelmes ellátására. Mi az utóbbit illeti, ez idén ismét több czélszerü ujitást és javitást veszünk észre, mik a közönség kényelmére szolgálnak. Az érdemdús szerzet mindent elkövet, hogy a közönség igényeit kielégitse és a császárfürdöt kellemes gyógy- és üdülési helylyé tegye, és viszont méltányos, hogy a közönség pártolás által támogassa a szerzet törekvéseit.

**

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

(A pestvárosi vizvezeték ügye) — mint a „S." irja — közelebb felsőbb helyről is hathatós lendületet nyert. A magyar királyi helytartótanácsnak tudomására jutván, miszerint a városnak vizvezeték létesítése által egészséges ivóvizzel leendő ellátása iránt tárgyalások indittatnak meg s a városi hatóság az e vállalat kivitelére nézve alakult társulattal is érintkezésbe tette magát; Pest szab. kir. város közönségéhez egy rendelvényt menesztett, hogy ezen, a városnak nézve oly annyira fontos és sok tekintetben mulasztást nem szenvedő ügyre kiváló figyelmet fordítván, a megkezdett tárgyalások befejezését siettetve, azoknak eredményét az összes tárgyiratok és egy minden részleteiben kész tervnek bemutatása mellett oda mihamarább terjesszse fel, egyszersmind kimutatván azon járulékot, melyet a vállalat létesítésének biztosítására saját részéről megajánland, valamint azon pénzalapot is, melyből eme járulékösszeget fedezhetőnek véli.

(A zenede negyedszázados ünnepét) rendező választmány közelebb tartott egyik gyülésében, a hely meghatározásáról volt szó, hol a nagy zenészeti ünnepély végbemenjen; eddig e czélra a redout-terem és a lovagda van kiszemelve, az utóbbi természetesen zenecsarnokká átalakítva, a szükséges zenekari helylyel és karzatokkal a közönség számára. A lovagda igy föikészítve, mintegy 8000 embert fogadhatna be. A redout átengedése iránt a választmány irásban fogja az illető bérlőket megkeresni.

Vegyesek.

(Booth és Paine, a washingtoni gyilkosok). Booth W. János, harmadik fia Booth Junius Brutus hires angol szinésznek, Kean Edmund kor- és vetélytársának, ki Amerikába költözött, s ott Marylandban, Baltimorehoz közel, egy mezei jószágon letelepedett, — különczködő szokásai, sajátságos genialis csinyei s kicsapongásai nagyon is ösmeretesek. Ennek különféle házasságaiból négy fia maradt, kik korszerint következők: Junius Brutus, Edwin, John Wilkes és József. A három korosabb testvér a szinpadot választotta életpályául. A legifjabb orvosi tudományokat tanult, s utóbbi közlések szerint, Georgiában tartózkodott. James Wilkes Booth Marylandban, Hartford County falusi jószágon, Baltimorehoz közel, 1841. vagy 1842-ben, egy más adat szerint 1838-ban született. Keresztnevét egy angol tragoediai szinésztől, John Wilkes-töl nyeré, s mint mondják, a férfiui szépség mintaképe. Nem épen nagy, de takaros testalkotásu, nagy, fénylő fekete szemekkel, melyek mindenkinek bámulatát idézték föl, kik öt látták; szabályos arczvonásu, sötétbarna haju, — egy szóval adoniszi szépség s athletai erővel bir. Kitünö izléssel öltözködik s viselete rendesen nyugodt, tartózkodó méltóságteljes: müvelt férfihoz illő. Ellenben, ha fölingereltetett, vagy szeszes italok következtében szenvedélyessé lett, a mi gyakran megesett, viselete mások irányában ingerlő s sértővé vált. Nötelen, s számos szerelmi viszonyai voltak. Azt mondják, hogy opium-evő, annyi azonban bizonyos, hogy szeszes italokkal nagy mértékben élt. Kitünöen lő, mesterileg vív, jelesen lovagol s a tört vagy Bowei-kést ügyesen kezeli. Személyes bátorsága kétségtelen s barátjai közül sokan csodálkoztak, hogy nem lépett be a lázadók csapatjaiba, melyek rokonszenvét birták. Jellemében atyjának több hibás vonásait egyesíti; ő is, mint atyja, cselekedeteiben sokszor meggondolatlan, nagyon ingerlékeny, s sajátságos ötletekre s csinyekre hajló. Ha ő volt Lincoln elnök gyilkosa, mi felett kételkedni is alig lehet, ugy pokoli terveire a szükséges tetterövel, ügyességgel fegyverforgatási képességgel, a szinház be- és kijáratainak teljes ösmeretével birt. De barátjai azt soha sem gondolták volna, hogy a gyilkos elvetemedettségével s aljasságával birjon.

Midön a jelenlegi harcz kitört, John W. Booth a leghatározottab secessionistának vallotta magát; testvérei ellenben mindig az unio hivei voltak, s Edwin öt secessionista érzelmei miatt New-Yorkban lakásából is kiutasította. Edwin nem régiben, mint a „New-York-Times" jelenté, Lincoln legidősb fiának Róbertnek életét menté meg.

Hirszerint J. W. Booth a lázadó hadseregben tiszt volt s több ütközetben jelen lett volna; de más oldalról ezen hir teljesen megczáfoltatik. Bizonyos az, miszerint Lincoln ellen kiolthatlan gyülölet tölté el. Nem régiben ugy nyilatkozott, hogy egy megjegyzett golyót hord magával mindig, melylyel Lincolnt meg fogja löni. Állítólag már régebben egyik kedvesére a new-yorki Olympia-szinhász egyik szinésznőjére pisztolyt szegezett.

Jelen volt Washingtonban a beiktatási bálon s ott igen föltünöen viselte magát; Lincoln mozdulatait ördögi pillantásokkal kisérte, tompán morgott s kezeit ökölre szoritá, annyira, hogy barátjai tanácsolták, hagyja el a báltermet, nehogy kidobják, mi hihetöleg hosszabb ott tartózkodás után megesett volna rajta. Ujabban inkább neki adta magát az ivásnak mint azelőttt s állítólag az iszákosság érlelte meg benne a gyilkossági szándéklatot.

J. W. Booth színészi pályájáról megemlítendő, miszerint némely szerepekben kitünö volt, névszerint III. Richard atyját is fölülmulta. Azonban még az amerikai szinpad is megsokalta tulzásait; igy egykor ezen szerep alkalmával azon csatában, melyben Richmond ellen vesztenie kellett volna, elleuségét a szinpadról az orchestrumba hajitotta. Különösen, ha pityókos volt, szerctett túlózni. Csak egy izben játszott testvéreivel együtt, és pedig 1864. november 23-án Shakespeare „Julius Caesar"-jában, melyben Booth Edwin: Brutust, Booth Junius Cassiust és W. J. Booth: Marcus Antoniust személyesité.

J. W. Booth néhány hónap előtt légző-csöjének beteges állapota miatt a szinpadtól megvált, s azóta nyerészkedései által, melyeket nyugati Virginiában és Pennsylvániában folytatott, Oellandban tekintélyes vagyonra tett szert. Apr. 11-kén találkozott New-Yorkban egy barátjával, ki Oellandot neki el akarta adni, Booth az ajánlatot kedvezőleg fogadta, de kijelenté, hogy a dologban addig mitsem tehet, mig Washingtonból vissza nem tér, Barátja ez utján nagyon csodálkozott, de ő halaszthatlan ügyeket emlegetett. Ime most tudjuk, mi volt utazásának czélja.

Egy new-yorki lap tudósítása szerint Booth legujabban ismét nagyon iszákos volt. Abbeli bánatában, hogy egy fiatal hölgy, secessionista érzelmei miatt szerelmét töle megtagadta. Néhány nap előtt az alsó Potomac mellett Dudde-Ferry-i birtokáról Washingtonba megérkezvén, a „Nemzeti szálodában" régi szállóhelyét elfoglalta.

Az ödvetlen april 14-ének reggelén a Ford-szinhász páholybureaujában csavargott s ott véletlenül megtudta, miszerint azon este Grant és Lincoln az előadáson jelen lesznek. A jegyváltóházból a nemzeti szálloda mögötti lókölcsönző istáloig nyomozták lépteit, hol délfelé egy gyors lovat bérelt. Négy órakor a nemzeti szállodába jött, két látogatójegyet vett elő, melyeket gyanusnak látszó egyének hagytak hátra; papirost kért és irt.

Észrevétetett rajta, hogy e napon igen vad tekintetü s annyira zavart volt, miszerint az ott lévő könyvvezetőt kérdezte a keltezésre nézve, hogy melyik évet irja. Hat órakor a Pennsylvania-Avenueben sétált, szokás szerint finom öltözetben, 8 órakor ismét a szinház melletti vendéglőben volt látható, hol egy pohár brandyt ivott. Onnan a szinházba ment, 9 órákor kiment, lovát a szinház elé hozta, Spangler Vilmost, a szinházi ácsot szólitván fel, ki jelenleg szintén el van fogva, hogy lovát féken tartsa.

Booth-t ezután észrevették, midön a szinházban a lépcsőn fölfelé ment, az ugynevezett „Dresskirck" felé, azon oldalra, hol az elnök ült. A folyosó emberrel telve volt, ugy hogy Booth-nak meglehetös erejébe került, mig az elnök páholyához utat törhetett magának. Midön a páholy elé érkezék, az ott álló inastól visszatartatott. Az inasnak egy magas állásu egyén nevét emlité, ki az elnökkel rögtön beszélni akarna, s mivel finom öltöny volt rajta, minden gyanu nélkül megengedtetett belépése a páholyba. Erre következett a gyilkosság és szökés. Ezen gyanu-okokon kivül, melyek Booth-t teherlik, még megemlítendő, miszerint az elnöki páholyban egy kalapot találtak, melyet Booth ismerősei az övének állítottak lenni; továbbá a szinpadon, melyre a gyilkos leugrott, egy sarkantyu találtatott, mely szintén az ő tulajdonaként ösmertetett. Csütörtökön (april 13-kán) Booth a Grover-szinház pénztárnokával (Hess urral) beszélvén, azt kérdezte töle, nem világitja-e ki házát estére. Hess ur azt felelé, hogy ö ezt csak pénteken teszi meg. „Jól van" mondá Booth—; „miért nem hirdet péntekre egy megható és felizgató darabot, s miért nem hivja meg az elnököt s a magasabb hivatalnokokat, hogy lehetőleg nagy furorét csináljon?" Továbbá Booth-t nagyon sokan megösmerték (névszerint Keene k. a.), kik látták öt a szinpadra ugrani. Booth ládájában terhelö levelek találtattak. Booth kedvese, Turner Ella april 15-kén Washingtonban megkisérlé az öngyilkosságot, de megakadályoztatott s egész háznépével együtt elfogatott. Egy april 27-éröl New-Yorkból érkezett távsürgöny szerint Booth Marylandban az elfogatásnak ellenszegülvén agyonlövetett védelem közben.

Mint Washingtonból jelentik, az államtitkár, Seward szándékolt meggyilkolásában egy pár nö is gyanurészes. A gyilkos maga, bizonyos Paine nevü egyén, ezen hölgyek (nevük Surratt) lakásán fogatott el. Paine erös alkotásu, mintegy 25 éves, 6 láb magas. Gazdag sötétbarna haja festve volt és elegans magaviselete meghazudtolá, hogy a munkásosztályhoz tartozik. Ruhái mocskosak, de finom szövetüek. Ha máskép van öltözve, beillett volna gentlemannek. A néger, a ki a gyilkost bebocsátá, szembesitösre hivatott elö. A szoba sötétre lőn csinálva, midön a szolga belépett, és a gáz felcsavartatott; ekkor azt mondák neki: keresné ki emberét. A mint a szolga szemei a fogoly Painere estek, összecsapta kezeit és felkiáltott: „Minek keresem, ez az!" Az egyedüli hatás, mit a fölismertetés a letartóztatott Paine-re tett, látható ideg-rendülés volt, azontul egészen ura vala érzelmeinek. Minden további kihallgatás nélkül vasba veretett és börtönbe kisértetett. Később Paine-t nem csak a szolga, hanem Seward örnagy, Seward Fáni, a ki beteg atyját ápolta — szintén fölismerték. A gyilkos egy kopott kalapot hagyott hátra Seward lakásán, mi megmagyarázza, miért viselt később sapkát. (S—ny).

Zene.

(Reményi Ede) a P. N. szerkesztőségéhez a következő a zenedei ünnepet illető nyilt levelet intézte: Párís, május 4. 1865. Igen tisztelt szerkesztőség! Lehető félremagyarázások és valótlan hirek megelőzésétil, melyek jövö augustusi nagy nemzeti zeneünnepélyünknek aligha nem kárára volnának, bátorkodom a t. szerkesztőségnek tudomására juttatni, miszerint Liszt F. hazánkfia, daczára annak, hogy mult hó 25-én Rombban tényleg az egyházi rendbe lépett, adott szavához hiven augustusi ünnepélyünkre mégis eljön, hogy azt személyes befolyásával és lángelméjével vezesse s hazájának e tekintetben is szolgálatát lerójja.

Tudomásom biztossága végett idézem egyszerüen Liszt saját szavait, kivonva azon levélből, melyet m. hó 27-én Rómából intézett Párisban lakó édes anyjához, megható fiui szeretettel tudatván vele azon bensö indokokat, melyek öt az egyházi rend és öltöny felvételére késztték. Levele végén, melyet édes anyja engedelméből kijegyeztem, igy ir Liszt:

„Hacsak valami elöre nem látott akadály közbe nem jö, augustus havában Pestre megyek. 25-dik évfordulóját ünneplik ott a zenede megalapitásának, melyhez 1840-ben magam is hozzájárultam; s ez alkalommal több müvem, különösen pedig: Szent Erzsébet legendája is elö fog adatni.

Ez világosan szól, s én azon hiszemben vagyok, hogy soraimat minden, az ügy iránt érdekkel viseltető hazánkfia megnyugvással veendi. Mély tisztelettel maradván a t. szerkesztőségnek.

kész szolgája
Reményi Ede.

Tartalom: Alighieri Dante (képpel). — Palóczdalok. — Benjamin a „farkas." — Huszt vára (két képpel). — Verbőczy érdeme a magyar jog életfejlődése és nemzeti egység körül. — Lincoln Ábrahám (képpel). — Tárcza: Egyletek és közintézetek. — Irodalom és művészet. — Budapesti hirek. — Vegyesek. — Zene.

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

Előfizetési felhivás

az

„Ország Tükre"

czímü képes hetilapra, egyszersmind a „magyar Képzőművészeti Társulat" közlönyére.

Az „Ország Tükre", jelen 11-ik számával uj életet kezd. Hogy t. előfizetőinknek uj évben tett igéretünket ezutánra annál pontosabban beválthassuk, ujabb áldozatot tettünk s elhagytuk az eddigi nyomdát, és lapunk kiállitása és nyomtatása végett a jó hirben álló ifjú Deutsch-testvérekkel szerződtünk, hogy az „Ország Tükre" ezentúl mind pontosság, mind kiállitásra nézve nevének és hivatásának még kielégitőbben megfelelhessen.

Mióta az „Ország Tükre" kiadását és szerkesztését átvettük, minden áldozattal azon igyekeztünk, hogy lapunk **a szép iránti fogékonyságot és ez által a közmüveltséget terjessze a hazában.**

Ebből folyólog a magyar képző művészeti társulat is közlönyeül fogadta el az „Ország Tükrét," mely által még nagyobb terünk nyilt a társulat mütermeből szép képeket közleni, hazai müvészetünk ismertetésére és terjesztésére; és mely által egyszersmind eddigi dolgozó és belmunkatársainkhoz több uj kitünő tehetséget nyertünk meg lapunknak aesthetikai becsét gazdagithatni, és az „Ország Tükrét" a haza müvelt közönsége elött érdekessé tenni.

Lapunk egyik főmunkatársa gr. **Lázár Kálmán** leend.

Reméljük, hogy a haza nagy közönsége, valamint a képző müvészeti társulat is komoly törekvésünket és áldozatkészségünket pártolás által fogja méltányolni.

Hogy még eddig politikai heti szemlét nem adhattunk, az nem rajtunk mult, részünkről e tárgyban még nem mondtunk le minden reményről.

Lapunk képeinek nagyobb részét ezután is Barabás fogja rajzolni, kit egyszersmind lapunk mükiállitásának vezetésére is megnyertünk.

Mümellékletül adott képünk olyan volt, mely közelismeréssel fogadtatott, és azon leszünk, hogy a jövő félév elején adandó jutalomképünk is kielégitse t. előfizetőinket; kézbesitése pedig oly pontos lesz, hogy semmi ok panaszra nem leend, e tekintetben szigoru intézkedések vannak téve.

Az „Ország Tükre" ezentúl is **másfél** íven, hetenkint **négy képpel** fog megjelenni.

☛ Előfizetési ár egész évre **12** frt, félévre **6** frt, évnegyedre **3** frt.

Az előfizetési pénzek **Deutsch testvérek** könyomdájába (harminczad-utcza 3. sz.) küldendők.

A t. gyüjtőknek 10% szolgálunk.

Pest, márczius 16-án, 1865.

GYÁRFÁS FERENCZ,
kiadó és felelős szerkesztő.

HIRDETÉSEK.

Gyurián és

Deutsch testvérek

Könyvnyomda:
2 sas-utcza 5-ik sz.

PESTEN

Kőnyomda:
harminczad-utcza 3. sz.

ajánlkoznak

MINDEN ELŐFORDULÓ

nyomdai megrendelések

legszebb kiállitásban s a legjutányosabb árakon

váló végzésére.

A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

Legfontosabb és legujabb

találmány

a gazda urak részére.

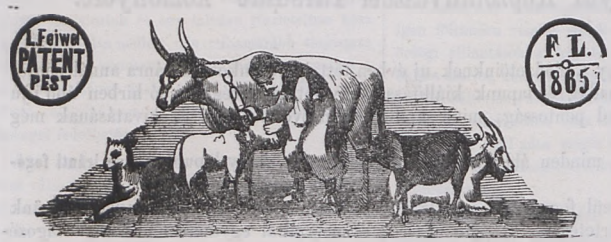

Miután én gyakori alkalommal felszólittattam több földbirtokos urak által arra nézve, hogy találnék fel a jubbélyegzésben valami hasznosabb, gyakorlatibb módot az eddig használt különféle bélyegzések helyébe, és pedig olyant, melynek utánzása lehetlen volna.

Van tehát ezennel szerencsém a t. cz. gazda uraknak tudomására adni, miszerint végre sokszoros fáradság után sikerült, hogy e mezögazdaságban általánosan érzett hiányon segitve legyen, oly módot feltalálnom, mely által a juhászok pajkossága valahára meg van semmisitve. Ez tudniillik, egy gombhoz hasonló egyszerü s két részből álló kupakból áll, és ugy van szerkesztve, hogy midőn a juh füle e czélra készitett fogóval már keresztüllyukasztatott, a két rész reá lesz illesztve és egy nyomással berárva, mely jegytől mindenesetre nézve lehetetlenné válván a kupaknak ismeti felnyitása, a juhot csupán csak a fül elvágásával lehet megszabaditani.

Az eddig használt ólmozás helyett, mely némileg alkalmatlan, a kupak felső részére a tulajdonos neve domboru betükkel már a gyárban vésetik be, és ez által minden hamisitás a legjobban meg van akadályozva.

E kupaknak ára ezer számra 40 frt. A lyukkasztó-fogó külön 1 frt, a névbevésés pedig 1 frt 50 kr.

Ezen kupak a szarvasmarhák és sertések bélyegzésére épen úgy készittetik, és csak abban különbözik a juh-jegytől, hogy nagyobb és erősebb, de használati módja ugyanaz és 50 frtba kerül ezre.

Szives megrendeléseknél illendő foglaló beküldése kéretik.

FEIWEL LIPÓT,

vasbutor-, gép- és takaréktüzhely-gyára, sip-utcza 22. sz.

Raktár: Erzsébet-tér 10. sz. alatt Pesten.

DANTE,

LINCOLN

arczképei,

valamint más

az „Ország Tükrében"

megjelent érdekesebb képek is,

DEUTSCH TESTVÉREK KÖNYOMDÁJÁBAN,

(harminczad-utcza 3. sz.),

külön finom lenyomatban, igen jutányos áron kaphatók.

Helyiség-változtatás.

A már közel 20 év óta a kigyó-utcza 3-ik sz. alatt fennálló

FORSTINGER ALB. M.-féle

konyha-edény, sárgaréz, pakfon, lakatos-áruk

és

SZERSZÁM-KERESKEDÉSE

folyó évi május végével a

DOROTTYA-UTCZAI WURMHÁZBA

költözik.

Pest, april hó 1865.

METH S.

rumburgi vászon kereskedésében Bécsben

az utolsó nagy halmaz

valódi rumburgi vászon

továbbá: szilézial hegyi vásznak, rumburgi asztalnemüek, törülközö-kendök, kanavásznak, s a legszebb vászon- és batiszt-zsebkendök,

melyek egy csüdtömegböl vétettik át

50 % a gyári áron alul olcsóbbért

adatnak el.

A vászonáruk valódiságaért és teljes rőfmértékért jótállás biztosittatik.

Megrendelések — a pénzösszeg beküldése vagy postai utánvét mellett gyorsan, pontosan s a leglelkiismeretesben eszközöltetnek. — Árszabályok és mustrák kivánatra elküldetnek. A megrendelési levelek e czim alatt küldendök:

„S. Meth, Rothenthurmstrasse Nr. 29 in Wien."

1 tuczat fehér vászon-zsebkendö gyermekek számára, gyári ár 2 fl. 60 kr., most csak 1 fl. 20 kr.

1 tuczat nagyobbszerü vászon-zsebkendö, gyári ár 4 frt, most csak 2 frt 50 kr.

1 tuczat finom rumburgi vászon-zsebkendö, gyári ár 8 frt, most csak 4 frt.

1 tuczat legfinomabb vászon- és batiszt-zsebkendö, gyári ár 8, 9, 10, 12, 14, 16 ft, most csak 4 ft 50 kr., 6, 7, 8, 9 ftig a legfinomabbak.

1 tuczat jóféle czeléd-törülközökendö ára 2 ft 50 kr., 1 tuczat damasz-törülközökendö vagy damasz-asztalkendö ára most csak 4 ft 50 kr., 5, 6, 7, 8, 9, 10 ftig.

1 damasz asztalteriték 6 személyre: 5, 6, 7, 8, 9, 10 ftig a legfinomabbak; 12 személyre még egyszer annyi.

1 darab ágynemünek való szines rumburgi kanavász, ára most csak 11, 12, 14 forintig a legfinomabbak.

1 darab fehér fonalvászon, gyári ár 18 ft, most csak 9 ft 50 kr.

1 darab mángolatlan házi-vászon, gyári ár 22 ft, most csak 11 forint.

1 darab 30 röfös rumburgi kreasz-vászon, gyári ár 25 ft, most csak 13 forint.

1 darab 37 röfös kézi fonalvászon, gyári ár 30 ft, most csak 14 ft.

1 darab finom rumburgi vászon 6 ingre, gyári ár 32 ft, most csak 16 ft.

1 vég rumburgi vászon 8 ingre, gyári ár 34 ft, most csak 17 ft.

1 vég 38 röfös hollandi czérnavászon, gyári ár 32 ft, most csak 15 ft.

1 darab 40 röfös rumburgi czérnavászon, gyári ár 35—45 ft, most csak 18—22 ftig.

1 darab 50 röfös hollandi vászon, gyári ár 44—55 ft, most csak 22—28 ftig.

1 darab 30 röfös konstanczi vászon, gyári ár 56—80 ft, most csak 22—40 ftig.

1 darab 54 röfös egészen kitünö rumburgi vászon ára most csak 26, 28, 30, 35, 40, 45, 50, 60—70 ftig a legfinomabbak.

Ezenkivül gyors eladás végett van még kitüzve: 20,000 röf különféle vászon-maradék, darabja 35, 40, 45, 50, 60, 70—80 krig.

A most divatban levö gyapju-alsószoknyák ára most csak 5 forint.

A feuntebb elösorolt áruczikkek mikamarábbi eladása tekintetéböl — azon vevök, kik legalább is 25 ftig vásárolnak, fél tuczat finom franczia batisztkendöt, — 50 ft bevásárlásnál 1 darab növi ruhakelmét, — 100 ft bevásárlásnál 1 divatszerü longshawlt — kapnak **jutalomdijul**.

Pest, 1865. Gyorssajtónyomat Gyurian és DEUTSCH TESTVÉREKTÖL. (2 sas-utcza 5. sz.)

creative commons A digitális változat a MEK Egyesület (http://mek.oszk.hu/egyesulet) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.